

اگر آفتاب بتابد...

سوزش‌های از اشعار محلی:

مقدمه حسن باقری (غزل)

حسن رنجبر

علیرضا باقری

گردآوری و پژوهش: حسن رنجبر - علیرضا باقری

سرشناسه	رنجبر، حسن، ۱۳۷۱، -، گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور	اگر آفتاب بتابد...: گزیده‌ای از اشعار محلی محمد حسن باقری (غزل)، حسن رنجبر، علیرضا باقری / گردآوری و پژوهش حسن رنجبر، علیرضا باقری
مشخصات نشر	استهبان: سیتة بان، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۲۰۸ ص:؛ ۱۴/۵ * ۲۱/۵ س.م.
شابک	۵- ۱۴- ۷۹۷۵- ۶۰۰- ۹۷۸- ۱۲۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی	فیپا
موضوع	شعر فارسی -- قرن ۱۴، مجموعه‌ها
موضوع	شعر عامه فارسی
سناد افزوده	باقری، علیرضا، ۱۳۶۴، -، گردآورنده
بندی کنگره	۱۳۹۵ الف ۷ ر ۹ / PIR ۴۱۹۰
رده‌بندی دهی	۸۵۱ / ۶۲۰۸
شماره کتاب شناس ملی	۴۲۰۶۹۰۸

انتشارات سیتة بان

Setahban

عنوان: اگر آفتاب بتابد...

پژوهش و گردآوری: حسن رنجبر و علیرضا باقری

چاپ نخست: ۱۳۹۵ / قطع: رقعی / ۲۰۸ صفحه، شمارگان ۲۰۰ نسخه

شماره نشر: ۱۳۴

طراحی جلد: حسن رنجبر

ویراستار و صفحه‌آرا: حسن رنجبر / نمونه‌خوان: ماندانا آل‌ابراهیم

چاپ و صحافی: نقش و نگار استهبان، حجت روستا، تلفن: ۰۹۱۰۰۶۴۴۳۲

ناشر: انتشارات سیتة بان، استان فارس، استهبان، خیابان میثم، پلاک ۱۰، کد پستی: ۷۴۵۱۸-۲۳۱۰۰۰

تلفن: ۰۹۳۷۲۷۷۲۹۱۲ - ۵۳۲۲۸۶۳۳ - ۰۷۱ همراه

پست الکترونیکی: Setahban.publication@gmail.com

شابک: ۵- ۱۴- ۷۹۷۵- ۶۰۰- ۹۷۸

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

پیش‌گفتار اول؛ به قلم علیرضا باقری	۶
پیش‌گفتار دوم؛ به قلم حسن رنجبر	۱۰
اول آوانگاری	۱۶
دوبیتی	
محمد حسن باقری قلم‌لعل	۱۹
حسن رنجبر	۸۱
علیرضا باقری	۱۴۳

پیش‌گفتار اول: به قلم علیرضا باقری

دوبیتی چیست؟

دوبیتی شعری است که از چهار مصراع تشکیل شده است و شکل چینش مصراع‌ها و قافیه‌ها در آن دقیقاً شبیه رباعی است و تنها وزن است که این قالب را از رباعی متمایز می‌کند. البته جدای از وزن، درون‌مایه‌ی آن نیز با رباعی بسیار متفاوت است. دوبیتی قالبی است که در اشعار محلی خصوصاً در غرب کشور بسیار مورد استفاده قرار می‌گیرد و این شاید به دلیل کوتاهی آن از یک سو و این خاص آن از سوی دیگر باشد. این نوع شعر که با نوایی خاص و معمولاً با نغمه‌نویسی خواننده می‌شود در دیار جنوب «شروه» نیز نامیده می‌شود. از ویژگی‌های خاصی مانند سادگی فکر و زبان بهره‌مند است. دوبیتی در روستا، لایه‌نگان قالبی است برجسته که بسیار مورد استفاده‌ی محلی سرایان این روستا قرار گرفته است. این نوع شعر از ویژگی‌های خاصی برخوردار است که در زیر به آن می‌پردازیم.

دوبیتی، سادگی و صمیمیت

دوبیتی از جمله قالب‌های شعری است که در آن به پیچیدگی‌های فکری برمی‌خوریم و به عبارت دیگر نام آن با سادگی فکری است. اگر به اشعاری که در قالب دوبیتی سروده شده‌اند دقت کنیم، شاید نتوانیم در سروده‌های باباطاهر گاهی به بیان مسائل فلسفی بر می‌خوریم و در اشعار سایر دوبیتی سرایان سادگی و صمیمیت موج می‌زند. در واقع دوبیتی‌ها برجسته از دل سرایندگان آن‌ها هستند و از آن‌جا که اکثر این شاعران روستاییان هستند، این سادگی و صمیمیت به اوج می‌رسد؛ چرا که دوبیتی‌ها بازتاب

همان زندگی ساده‌ی روستایی است و سرایندگان آن اکثراً عواطف قلبی خود که مسائلی مانند نارحتی در سوگ عزیزان، عشق و خاطرخواهی و ... را در بر می‌گیرد، به ساده‌ترین شکل ممکن بیان کرده‌اند. سرایندگان این اشعار با آرایه‌های ادبی و پیچیدگی‌های زبانی آشنا نیستند و اگر از صنایع شعری هم استفاده می‌کنند بیان‌هایی است که ناخودآگاه بر زبان آن‌ها جاری است و یا کتبی‌هایی که به طور روزمره از آن‌ها استفاده می‌کنند و همین است که به سیمیت این اشعار را بیش‌تر و بیش‌تر می‌کند و چون از دل بر می‌آید بر دل خوانندگان هم می‌نشیند.

درونمایه‌ی دوبیتی‌های لای‌زنگانی

۱- اتفاقات روزمره: عمدتاً ریز، درون‌مایه‌ی دوبیتی‌های لای‌زنگان، اتفاقات روزمره‌ای است که برای سرایندگان این دوبیتی‌ها رخ داده است. البته هر اتفاقی موضوع سرایش یک دوبیتی نبوده است، بلکه اتفاقات خاص از قبیل مرگ‌های خاص (دریده شدن توسط حیوانات وحشی و یا تیراندازی و ...) سرایش یک دوبیتی را به دنبال داشته است.

۲- عشق و عاشقی و وصال و فراق و توصیف زیبایی و شکوه معشوق از دیگر موضوعاتی است که محلی سرایان بدان توجه کرده‌اند.

۳- بحث‌های سیاسی و اجتماعی: از دیگر موضوعاتی که به وفور در دوبیتی‌های این خطه آمده است، مسائل سیاسی و اجتماعی از قبیل فقر و گرسنگی و زورگویی‌های کدخدا و یا حتی پادشاه و مسائلی از این قبیل است. هنرمندانی که مردم نمی‌توانستند حرف خود را به کدخدا و حاکمان برسانند به شعر روی آورده و البته به زبانی ساده و مستقیم انتقادات خود را نسبت به این موضوعات ابراز کرده‌اند.

۴- مسائل مذهبی: مذهب و متعلقات آن از دیگر موضوعاتی است که سرایندگان این دیار برای سرایش اشعار خود به آن علاقه نشان داده و به وفور آن را در دوبیتی‌های خود آورده‌اند. اگر به دوبیتی‌هایی که از گذشته تا حال از سرایندگان این دیار باقی مانده است نگاه کنیم، اشعاری که در مدح امامان و معصومین و سایر مسائل مذهبی از قبیل نماز و روزه و ... سروده شده باشد را کم نمی‌بینیم.

۵- طنز عاشقانه: آخرین مطلبی را که باید در مورد دوبیتی‌های لای‌زنگانی ذکر کنیم طنز عاشقانه در این دوبیتی‌هاست؛ تا جایی که برخی از سرایندگان دوبیتی‌های خود را صرفاً به این مقوله اختصاص داده‌اند و با نگاهی طنزآمیز به مسائل عاشقانه را چه به صورت مثبت و چه به صورت منفی بیان کرده‌اند.

دوبیتی‌های این کتاب، مشخصات و تفاوت‌ها

شاید بتوان گفت هدف اصلی از سرایش دوبیتی‌های این کتاب زنده نگه داشتن گویش لای‌زنگانی است. گویشی که روز به روز بیش‌تر و بیش‌تر اصالت خود را از دست می‌دهد و متأسفانه برخی از پدر و مادران سعی در دور کردن فرزندان خود از گفتار به این گویش دارند چرا که به اشتباه باور دارند نزدیک‌تر شدن گویش فرزندان‌شان به زبان معیار باعث پیشرفت بیش‌تر آن‌ها می‌گردد و یا وجهی آنان را در بین سایرین بالاتر می‌برد. باور غلطی که باورمندان آن تنها مختص به این گویش نیستند و بسیاری از اوجه‌ها و گویش‌ها در سراسر کشور درگیر این موضوع هستند. البته بحث در مورد این موضوع مجالی فراخ‌تر می‌طلبد که جای آن در این مقال نیست. به بحث اصلی خود یعنی مشخصات دوبیتی‌های سروده شده در این کتاب باز می‌گردیم. گفتیم هدف عمده از سرایش این دوبیتی‌ها زنده نگه‌داشتن زبان

لای‌زنگانی است و سرایندگان با این هدف و دانسته اقدام به سرایش این اشعار کرده‌اند؛ اما این مسأله دلیل آن نیست که این اشعار از احساسات ناب سرایندگان خالی باشد. در بسیاری از این اشعار سرایندگان همانند سایر دوبیتی‌ها تجربه‌های شخصی، عاطفی و فلسفی خود را به صورت شعر روی کاغذ آورده‌اند. مشخصه‌ی دیگر این اشعار آشنایی سرایندگان آن با صنایع ادبی مهم از معنوی و زبانی شعر فارسی است که هرچند باعث می‌شود گاه با پیچیدگی‌های زبانی و حتی فکری در این اشعار مواجه شویم، ولی همین آشنایی باعث می‌شود که این اشعار بر خلاف سایر دوبیتی‌های محلی با اشکالاتی انبساط‌بخش و قافیه‌رو به رو نباشد که همین موضوع به زیبایی هرچه بیشتر آن کمک می‌کند.

نیز با توجه به این که سرایندگان در مواجهه با دوبیتی انتظار شعری همانند چیزی که از گذشته به آنان رسیده است را دارند، این تجربه‌ی جدید و متفاوت می‌تواند برای آنان جالب توجه باشد و دوباره آنان را به شعر محلی و گویش اصیل خود علاقه‌مند نماید. در پایان از ذکر این نکته غافل نمی‌ایم که شکل نگارش علمی و آوانگاری دقیق اشعار به اسامی گویش سرایندگان نیز می‌تواند به حفظ گویش طوایف مختلف این روستا کمک نماید. امید است که این گونه باشد.

علیرضا باقری^۱

اسفندماه ۹۴

^۱ - کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی.

پل ارتباطی Aliaz6422@gmail.com